

СТАНОВИЩЕ

От: проф. д.ик.н. РОСИЦА РАНГЕЛОВА ПАВЛОВА,

Научна организация: секция “Международна икономика” в Институт за Икономически Изследвания при БАН,

Научна специалност: доктор на икономическите науки по научната специалност 05.02.06 “Статистика и демография” и професор по научната специалност 05.02.10 “Световно стопанство и международни икономически отношения”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна направление 3.8. Икономика и научна специалност „Икономика и управление по отрасли – Индустрия“.

Тема на дисертационния труд:

УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКОВЕТЕ ПРИ ПРИЕМАНЕТО НА СТРАНА-ЧЛЕНКА НА ЕС В ИКОНОМИЧЕСКИЯ И ПАРИЧЕН СЪЮЗ

Автор на дисертационния труд: Магдалена Вихренова Влахова-Велева

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РП-28-285 от 13.06.2022 г. Заповедта е издадена на основание чл. 4 от ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научните степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ и решение на Факултетния съвет на Стопански факултет от 07.06.2022 г. Протокол № 11 / 07.06.2022 г. във връзка със защитата на задочен докторант Магдалена Вихренова Влахова-Велева за професионално направление 3.8. Икономика, ДП - Икономика и управление (Индустрия).

1. Информация за дисертанта

Докторантът Магдалена Влахова-Велева се е обучавала задочно от 2018 г. насам по докторска програма към *катедра* „Икономика и управление по отрасли” в Стопански факултет при Софийски университет “Св. Климент Охридски“.

Впечатляващата от гледна точка на професионална подготовка е творческата биография на докторанта, като се започне с доброто познание на чужди езици и образованието в магистърска програма „Финансов мениджмънт“ (2015-2017) - програма на английски език с две дипломи от СУ “Св. Климент Охридски” и Университет Монтескьо – Бордо IV, Франция и в бакалавърска степен: „Стопанско управление“ (2012-2015) - програма на френски език с две дипломи от: СУ “Св. Климент Охридски” и Университет Лил 1, Франция. Понастоящем докторантът работи като младши експерт в МФ в отдел „Макроикономическо и фискално управление в Европейския съюз“, дирекция „Икономическа и финансова политика“. Преди това (от 2010 г. насам) е работила в различни фирми на различни длъжности. Провеждала е допълнително обучение, като например стаж

в институциите на ЕС, обучение по диагностициране на макроикономическите процеси в МВФ и по фискални рамки- МВФ, Joint Vienna Institute, по „Икономическа дипломация“, Български дипломатически институт към МВНР и др. Навсякъде се представя добре и често печели отличия като бих споменала на наша почва това в Съюза на икономистите в България, Млад икономист 2018 г., Академичен конкурс „Д-р Иванка Петкова, Институт за икономическа политика и др. Всичко това представя докторанта отлично в следваните от нея цели да развива научните си знания и реализация.

Приложените документи за защитата на докторската дисертация покриват списъка на необходимите и са коректно оформени.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд се състои от 212 страници, от които 182 страници основен текст, списък на публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд, библиография и приложения. Основният текст е разделен в уводна част, четири глави и заключение. В труда са включени 49 таблици и 37 фигури (малка забележка – по стандарт първо се дава списъкът на таблиците и после на фигурите). Използваната литература се състои от голям брой източници - 190 на български и чуждестранни автори. По темата на дисертацията са направени шест публикации в научни издания в България.

Изследователската теза на дисертационния труд е, че „рискът при присъединяването към еврозоната е с положителен знак и въвеждането на еврото има позитивни ефекти върху икономическата система“ в няколкото разгледани аспекта: пазарите на различни видове стоки; индустриалния оборот в преработващата промишленост; търговията, изразена чрез износ и внос на стоки и услуги. Целта на труда е „да се анализират ефектите от смяната на националната валута върху определени показатели в случая на Естония, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Словения и Словакия, както и за България и Хърватия. Друга основна цел на дисертацията е да се направи оценка на риска при приемане на държава-членка на Европейския съюз в еврозоната.“ За постигане на поставената цел се дефинират четири задачи.

При определяне на обекта и предмета на изследване трябва да се изхожда от заглавието на труда, което в случая е „Управление на рисковете при приемането на страна-членка на ЕС в Икономическия и паричен съюз“. Обект на настоящото изследване са икономиките на седем от новоприсъединилите се към еврозоната държави членки от Източна, Централна и Южна Европа: Естония, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Словения и Словакия в периода 2003-2019 г., а също на България и Хърватия като предстоящи да влязат в еврозоната в няколко възможни сценария с и без въвеждане на еврото в периода 2021-2025 г. Предметът на изследване е правилно посочен, макар и повече отколкото трябва разширено описан: възможното взаимодействие между въвеждането на единната валута и отделни икономически показатели. Изследването обхваща показатели за потребление, инвестиции, търговия и проследява ефектът на еврото върху тях, съответно възможните ползи и рискове.

Много добро впечатление прави добре оформеният текст на дисертационния труд.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Първа глава следва да има постановъчен характер с теоретичен анализ на основни понятия, свързани с изследването. За целта докторантът е избрал да направи литературен обзор, проследяващ развитието на теорията за ОВЗ и с представяне на основни понятия (валутен съюз). Направен исторически преглед на развитието на ИПС на ЕС, засегната е темата за фискалната политика на ниво ЕС, включително на критериите за конвергенция. Оставам с малко въпросителни около по-широкия от необходимото за темата обхват на първа глава, тоест дали точно това трябва да съдържа като тематично въведение към изследваните въпроси.

Във *втора глава* са разгледани избрани икономически показатели и тяхното развитие за периода от 2003 до 2019 г., които са анализирани в емпиричната част в трета глава, а именно индикаторите за преработваща промишленост, потребителски стоки и износ и внос на стоки и услуги. Представени числовите критерии за номинална конвергенция – за ценова стабилност, държавен дълг, бюджетен дефицит и дългосрочни лихвени проценти. Динамиката в Маастрихтските критерии е проследена за ЕС и еврозоната като цяло, след това за група държава-членки на еврозоната от Източна, Централна и Южна Европа, както и за България. Представен е БВП като ключов показател за състоянието на икономиката.

В *трета глава* са анализирани данни за индустриални и икономически показатели за група от държави-членки на еврозоната (Естония, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Словакия и Словения) с цел установяването на въздействие на еврото върху тях. Съставени и използвани са няколко регресионни модели с панелни данни за определяне на влиянието от единната валута в извадката от седемте държави върху икономически растеж, заетост, ценово равнище, оборот в преработващата промишленост, капиталови и междинни стоки, потребителски стоки, оборот в услугите и износ и внос на стоки и услуги. В *четвърта глава* е използван метод на екстраполация и ARIMA модел за прогнозиране и съпоставяне на развитието на показателите оборот на капиталовите стоки, оборот в преработващата промишленост, износ и внос на стоки и услуги с и без участие в еврозоната в случаите на двете страни кандидат-членки България и Хърватия. Управлението на риска е представено само чрез интервалите на промяна на коефициентите в модели съответно с показателите за износ и внос на стоки и услуги. Освен това, коефициентите на влияние в двата регресионни модела имат положителни стойности, което определя рисковете при присъединяването към еврозоната като положителни по отношение на търговията.

Накрая е дадено заключение. Добра практика са дадените изводи в края на всяка глава. Оценявам оригиналната структура и пълнотата на обхвата на изследваните сектори и показатели.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

По същество отбелязаните приноси от дисертанта са коректни. Но мисля, че основните приноси в дисертацията не трябва да бъдат адресирани в областта на ИПС, както е направено в първото изречение. Втората ми бележка е, че описаните основни приноси имат разказвателен, описателен характер и по-малко обобщаващ и аналитичен. Може би основното достойнство на труда е направеният емпиричен анализ на базата на регресионни

модели по страни и чрез панелни данни на широка гама от икономически показатели за тяхното повлияване от влизането в еврозоната и приемането на еврото в логически правилно подбрани 7 наскоро приети страни и от друга страна на България и Хърватия. Основният и повтарящ се извод е, че участието в еврозоната има повече потенциални ползи, отколкото рискове, което обаче оставя впечатление за нужда от по-голяма задълбоченост. Самият дисертант като че ли съзнава това и призовава за по-нататъшни изследвания по тези въпроси.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът представя шест самостоятелни (не в съавторство) публикации, които са повече от достатъчни съгласно националните минимални изисквания за област 3.8. Икономика за допускане до защита, а също и са части от дисертационния труд. Те формират 45 точки при минимално изисквани за придобиване на ОНС „доктор“ 30 точки. Две от шестте публикации са на български език и 4 – на английски. Една е публикувана в списание „Икономическа мисъл“, друга - в *Bulgarian Economic Papers*, а 4 са поместени в сборници от доклади, изнесени на докторантски научни конференции. Всички те са по темата на дисертацията и по-конкретно за ефектите от приемане на еврото върху отделни аспекти на икономиката на отделните държави, в това число България.

6. Оценка на автореферата

Приемам приложения автореферат. Той се състои от общо 46 страници и съответства на изискванията. Отразява последователно, сбито и ясно всички съставки, необходими в него при разработване на дисертационен труд – кратко предаване на съдържанието на дисертационния труд, справка за научните приносните моменти на дисертанта, списък на неговите приложени публикации.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Като цяло работата е развита компетентно и обширно. Основната ми критична бележка се отнася до това, че има известно разминаване между темата на дисертационния труд и изпълненото в него. Темата е „**Управление на рисковете** (подчертано от РР) при приемането на страна-членка на ЕС в Икономическия и паричен съюз“, но самото изследване, както твърди и докторантът, „се фокусира върху ползите и рисковете от присъединяването към еврозоната върху показателите: оборот на потребителски стоки, на капиталови и на междинни стоки, оборот в услугите, в преработващата промишленост в износа и вноса на стоки и услуги“. Управлението на риска не е споменато в изследователската теза, а в целта е казано, че „друга основна цел на дисертацията е да се направи *оценка на риска* при приемане на държава-членка на ЕС в еврозоната“, което обаче не е *управление на риска*. Темата за управление на риска е поставена единствено и то в общ план, в две точки: 4.1. Управление на риска при въвеждане на еврото (стр. 153-159) и 4.3. Стратегии за управление на риска (стр. 174-177), тоест в общо около 9 страници. Друга критична бележка е свързана с малко общия стил на места, при което има и смислови повторения.

8. Заключение

Дисертационният труд показва, че докторантът Магдалена Вихренова Влахова-Велева притежава много добри теоретични знания и умения за анализ, като показва качества за самостоятелно провеждане на научно изследване и то по много актуална, още неразработена и много перспективна тема. Дисертационният труд на тема „Управление на рисковете при приемането на страна-членка на ЕС в Икономическия и паричен съюз“ съдържа научно-приложни и приложни резултати, които представляват принос в науката. Представените материали и дисертационни резултати (дисертационен труд, автореферат, описани постигнати резултати и приноси, направени публикации и др.) съответстват на специфичните изисквания за организация и провеждане на обучението в ОНС „доктор“ на СУ „Св. Климент Охридски“.

Предвид гореизложеното, давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Магдалена Вихренова Влахова-Велева в професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (Индустрия)“ в Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски.

11 август 2022 г.

София

Подпис: